

Fakahinohino kihe toe hū & fale'i ki he ngaahi fakatamaki 'i ho'o 'a'ahi fakataimi

KI HE KAKAI NŌFO'I 'A MAUI NE UESIA 'E HE VELA LAHÍ

'Oku 'ilo 'e he Potungāue Mo'ui 'o Hawai'i (DOH) 'a e fiema'u 'a e koló ke foki ki he ngaahi feitu'u na'e uesia 'e he velá. 'Oku mau tui 'e ala tokoni 'a e faingāmalie ke ke 'a'ahi ai ki ho'o 'apí ki he hoko atu 'a ho'o mo'uí. Ka neongo iá, 'oku 'i ai pē 'a e nī'ihi 'oku nau fili ke 'oua tenau sio ki he feitu'u ne 'i ai honau 'apí, pea 'oku mahino 'aupito pe ia. Ko e me'a pē ia 'a'au pe te ke 'a'ahi ki he feitu'u ne uesia.

Ngaahi me'a k eke 'Ilo'i kimu'a pea ke 'alu ki he feitu'u na'e uesiá.

- 'E lava pē ke fakatu'utāmaki 'a e feitu'u 'oku uesiá, 'o hangē ko ha ngaahi tu'unga fale 'oku tu'u lavea ngofua ke holo, ngaahi me'a ukamea māsila, pea mo ha ngaahi naunau 'e lava fai ai ha konā. Ka neongo ia, 'i hono ngāue'aki 'a e ngaahi naunau malu'i totonu, pea tui mo to'o he founiga totonu, 'oku malava pē ke malu e 'a'ahi ki he feitu'u 'oku uesiá.
- 'Oku tu'u fakatu'utāmaki ange ke 'alu 'a e fānau mo e kakai 'oku feitama koe'uhí ko e ngaahi veve fakatu'utāmaki 'i he feitu'u 'oku uesiá, pea 'oku 'IKAI totonu ke nau hū pe 'alu ki he feitu'u 'oku uesiá, pe tokoni ki hono fakama'a.
- 'Oku mau fokotu'u atu ke 'omi ha'o fetongi vala mo e sū, koe'uhí ke ke lava 'o fetongi 'i he hili pē ho'o 'a'ahí.
- 'Omi ha fanga kī'i tangai veve ke fa'o ai ho'o me'angāue malu'i fakatautaha (PPE) mo e vala 'i he hili ho'o 'a'ahí.
- 'Omi ha vai ke inu koe'uhí na'a fu'u 'afu.
- 'Omi ha pepa holoholo pe ha kī'i taueli ke holoholo'i 'aki e lo'imata mo e pupuhá.

Fakamahino Atu

Ko e ngaahi fokotu'u 'i he peesi ko 'ení, ko e ngaahi fakamatala fakalukufua pē. 'Oku 'ikai fakataumu'a 'a e ngaahi fakamatala ko ení, ke fetongi 'aki ha fale'i fakafaito'o fakapalōfesinale. Ko e taumu'a ia 'a e Potungaue Mo'ui 'o Hawai'i ke 'omi ha fakamatala ke tokoni ki he tokolahī taha 'o e kakaí, 'o makatu'unga 'i he tu'unga 'o e 'atakai; Neongo ia, 'okapau ko ha'o fiema'u fakahinohino pau kiate koe mo ha fa'ahinga mahaki na'ake ma'u kimu'a 'oku ke ma'u, kātaki 'o fetu'utaki ki ha palōfesinale fakafaito'o kuo 'osi laiseni. Hū ki loto 'i ho'o fili pē 'a'au te ne ala uesia kovi koe.

Fakasi'isi'i Ho Uesia mei he Efuu & Ngaahi Naunau Fakatu'utāmaki

'E lava ke kau 'i he vevé 'a e asbestos, arsenic, polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs), dioxins pē ngaahi me'a fakatu'utāmaki kehe. 'E lava ke puna 'a e efú, 'ulí, mo e kohu 'ulí 'o kapau 'e fakahoha'asi, 'o fakatupu ai e mānava'aki 'a e ngaahi me'a ko ení, pea mo e ngaahi fakatu'utāmaki pehē. 'E lava ke fakatupu 'e he fakafetu'utaki ki he ngaahi me'a kona ko 'ení 'a e kanisaa, ngaahi palopalema 'o e mānava, mo e ngaahi palopalema fakaemo'ui lelei kehe.

Malu'i Koe 'aki e vala malu'i PPE totonú.

'Oku totonu ke faka'aonga'i 'e he kakai lalahí 'a e vala malu'i PPE - kau ai 'a e ngaahi me'a malu'i kihe ihú mo e ngutú, helemetí, kofunima ngāué, vala ngāuae kakato, sitokeni, mo e sū (kau ai 'a e me'a malu'i 'o e suu) ke faka'ehi'ehi mei he fetu'utaki mo e efú He 'ikai ke malu'i koe 'e he ngaahi me'a malu'i ki he ihu moe ngutu - 'oku ngaahi mei he tupenu valá - mei he efú. 'Oku fokotu'u atu 'e he DOH ke tui ha me'a malu'i ki he ihú mo e ngutú 'oku fe'unga lelei - fakasio 'a e ngaahi fo'i lea ko e NIOSH pe N95 'oku paaki 'i he me'a malu'i ki he ihú mo e ngutú. Manatu'i, 'oku 'ikai ke 'aonga 'a e me'a malu'i ki he ihú moe ngutú kae 'oua kuo fe'unga lelei pea tui 'i he founiga totonú.

'Oku fakataumu'a 'a e PPE ke faka'aonga'i tu'otaha pē 'i he lolotonga ho'o 'i he feitu'u 'oku uesiá. Hili hono faka'aonga'i, 'oku totonu ke fa'o 'a e PPE 'i ha tangai veve pea faka'auha fakataha mo ho'o veve angamahení. 'Oku fokotu'u ke fufulu ho nimá hili hono faka'auha 'o e ngaahi me'a malu'i PPE kuo ngāue'aki.

Manatu'i, 'e ala lava ke hoko atu ha ngaahi makatu'unga fakatu'utāmaki pē 'e uesia koe 'e ha ngaahi naunau kona. Tui ho'o naunau malu'i, pea mo fakasi'isi'i ho'o taimi 'i he feitu'u uesia.

'Oku 'i ai ha ngaahi fehu'i?

Senitā Tokoni Ki He Ngaahi Fakatamaki 'i Hawai'i: 808-727-1550
Faifatongia faka'aho 'I he 6:00 - 10:00 pm.

KĀTAKI 'O MUIMUI KI HE NGAACHI FAKAHINOHINO KOTOA MEI HO'O 'Ū POTUNGĀUE FAITU'UTU'UNI.

Fakahinohino ki he 'Alu/Hū Ki He Feitu'u 'Oku Uesiá (fakalukufua)

Fa'u Fakamuimui Taha 'i he 'aho 21 'o Sepitema 2023

Tongan

Re-entry Guidance Flyer (General) - 09/21/2023

Peesi 1

Fakahinohino kihe toe hū & fale'i ki he ngaahi fakatamaki 'i ho'o 'a'ahi fakataimi

KI HE KAKAI NŌFO'I 'A MAUI NE UESIA 'E HE VELA LAHÍ

Ngaahi faka'ilonga 'o e Vela ho'o sinō.

Kātaki 'o fakatokanga'i 'a e ngaahi faka'ilonga 'o e puke 'oku fekau'aki mo e velá 'a ia 'e ala kau ai 'a e langa 'ulu, ninimo, tokakovi, tā vave 'o e mafu, tauta'a, pe mingi e uouá. 'E lava ke lahi ange 'a e fakatu'utāmaki 'o e puke 'oku fekau'aki mo e velá 'i he taimi 'oku tui ai 'a e PPE, ko ia ai 'oku fiema'u ke fa'a malōlō mo inu ha vai lahi. Kātaki 'o manatu'i ke ke inu e vai ke lahi, toutou malōlō pea feinga ke fakamalumalu 'i he taimi 'e lava ai. Kapau 'oku ke a'usia ha fa'ahinga faka'ilonga 'o e puke 'oku fekau'aki mo e velá, kātaki 'o tmavahe leva mei he feitu'u 'oku uesiá pea fekumi ki ha tokoni fakafaito'o.

Fakatokanga'i 'a e Ngaahi Uesia Fakaelotó.

Ko e to e 'alu ki he ngaahi feitu'u na'e mole ai e ngaahi 'ofa'angá, ngaahi 'apí, ngaahi nga'oto'otá mo e pisinisí, 'e faingata'a 'aupito. Te ke ongo'i nai 'a e loto - mamahi lahi, manavahē, 'ita, loto - mo'ua, hoha'a, mo e ngaahi ongo kehe tene fakatupunga 'a e loto mamahi lahi. 'E lava ke hoko 'a e ngaahi ongo ko 'ení 'i he momeniti pe teke sio ai ki he ngaahi me'a ko eni, pe kimui aí. Kapau 'oku ke ongo'i lomekina 'i he ngaahi faka'ilonga ko 'eni, kātaki 'o kumi tokoni mei he kau mataotao ki he mo'ui leleí 'i he feitu'u pē 'i he Senitā ki he mo'ui leleí, 'oku ava 'I he 'aho 'e 7 he uike mei he 9 ki he 4 pm pea 'e lava keke fetu'utaki ki he 808-495-5113. Ki he tokoni ki he mo'ui lelei faka'atamaí, kātaki 'o telefoni ki he Hawai'i CARES 'i he 1-800-753-6879 pe telefoni/text 988.

Fakama'a 'o e Efú

Fakamama'o mei hono fufulu 'o e efuu ki he tafe'anga vai 'uhaa. 'Oua 'e ngāae'aki ha vēkiumé pe mīsini puhi la'i'akaú he te ne fakapuna 'a e efú ki he 'eá. Kātaki 'oua na'a ke KAI lolotonga ho'o 'i he feitu'u 'oku uesiá, ka ke manatu'i ke ke toutou malōlō mo inu e vai ke lahi. Malōlō 'i tu'a 'i ho'o kaa na'a ke 'o faka'ulii 'a e loto kaa. Kātaki 'o tuku mama'o ho'o ngaahi hina vaí mei he efú mo e 'ulí ke faka'ehi'ehi mei ha'o inu 'o e efú pe 'ulí.

'Oua 'E To'o e Vevé

Ko hono 'ave 'o e ngaahi naunau fakatu'utāmakí mei he ngaahi feitu'u na'e uesiá 'e fokotu'utu'u pe ia 'e he 'e he kau ma'umafaí.

Tokanga 'aupito ki he ngaahi 'Ulu'akauu, Pou'uhilaa, pe Ngaahi Fakatu'utāmaki kehe

'E ala lava ke fakahā'i atu 'oku fakatu'utāmaki 'a e 'ulu'akaú koe'uhí ko e velá. Tatau aipē 'okapau 'oku teeki hoko atu e 'uhilaa ki homou feitu'u, ko e ngaahi laine 'oku tākotó 'oku totonu ke fakamama'o mei ai. 'E ala lava 'a e ngaahi langa pe ngaahi tu'unga fale 'oku tu'u lavea ngofua ke holó 'o fakatupu ha lavea. 'E lava ke fakatupu 'e he ngaahi fa'o mo e ngaahi konga ukamea māsila ha lavea - 'o a'u pē ki ha'o tui suu. Kapau 'oku ke 'ilo'i 'oku 'ikai ke malu ha feitu'u, mavahe mei ai pea lipooti 'a e fakatu'utāmakí ni ki he kau ma'u mafai.

Hili Ho'o 'Alu Ki He Feitu'u 'Oku Uesiá

Ko 'ene 'osi pe ho'o 'alu ki he feitu'u 'oku uesiá, kātaki 'o fa'o 'a e ngaahi naunau malu'i kotoa pe (me'a malu'i ki he ihu moe ngutu, vala ngāue kakato, helemeti, kofunima, me'a malu'l suu) 'i ha tangai veve pea faka'auha fakataha mo ho'o veve angamahení.

'Oku mau fokotu'u atu ke fetongi ho valá mo e suu 'i he hili pe ho'o 'alu ki he feitu'u 'oku uesiá. 'Oku toe fokotu'u atu 'e he DOH ke fō mavahe 'a e vala na'a ke tui 'i ho'o 'alu ki he feitu'u ne uesiá mei ho'o fō angamahení. 'Oku toe lelei taha foki k eke kaukau pea uku ho 'ulú kimu'a pea ke toki fetu'utaki pe feohi mo e ngaahi kakai pelepelengesi hangē ko e, kakai 'oku feitamá, kakai 'oku mahaki helá pe COPD, mo e kupuna. 'Okapau 'oku ke ongo'i puke pe 'oku hā mai ha ngaahi faka'ilonga puke fo'ou, kātaki 'o kumi he vave tahaa ha tokoni fakafaito'o.

Ki he fetu'utaki ki he ngaahi tokoni fakafaito'o mo fakae'ulungaangá:

Senitā Mo'ui Lelei Fakalukufua 'o Lāhainā 808-495-5113

Faifatongia he 'aho 'e 7 he uike mei he 9- 4pm | health.hawaii.gov/mauiwildfires

**KĀTAKI 'O MUIMUI KI HE NGAABI FAKAHINOHINO KOTOA MEI HO'O 'Ū
POTUNGĀUE FAITU'UTU'UNII.**

Re-entry Guidance Flyer (General)

Updated September 21, 2023

Tongan

Peesi 2

Re-entry Guidance Flyer (General) - 09/21/2023

